

gascau-a из прве половине 19. стољећа је свакако вишеструко коришћен рад за будућа истраживања Боке Которске.

Досад једва познат албум акварела израдио је у четвртој деценији XIX вијека Теодор или Федор Карачај, аустријски пуковник који је служио у Далмацији, а дуже времена у Боки. Аутор даје објашњења његовог сликарског и умјетничког дара и умијећа. Теодор је био добар познавалац Боке и њеног брдовитог залећа и вјеран стварном изгледу онога што је сликао. Свака слика у овоме раду је и текстуално обрађена, као и сви детаљи на њој приказани.

У свом раду Зашто се Бока Которска називала „Млетачком Албанијом“ аутор Милош Милошевић дао је аргументовано и исцрпно објашњење о овоме називу. Како је до њега дошло и како се удумаћио. Из последње реченице овога рада

можемо да закључимо да је појам „млетачке Албаније“ „био знак трајних млетачких аспирација према ранијим млетачким посједима на албанском приморју, изгубљеним продором Турака“.

У свом раду Једна непозната Богородица из Прчња Круно Пријатељ је дао опис иконе сликане темпером на дасци 45 x 35 cm. Иако је икона доста оштећена, аутор износи описе одјеће Богородице и Исуса. На основу изнијетих ставова аутор сматра да се ова икона може датирати нешто прије 1500. године. Иако се налази у лошем стању, ова икона даје допринос умјетничкој прошлости Боке Которске.

Садржајно и квалитетно богат СХVII Споменик Одељења историјских наука САНУ наставио је радом објављивање грађе о Боки Которској.

Драгана Радојичић

САРАДЊА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ И ЧЕХОСЛОВАЧКИХ ИСТОРИЧАРА

У Прагу је половином октобра 1987. године одржан редовни састанак Чехословачко-Југословенске комисије историчара који је био посвећен историјским процесима који су претходили уједињењу ових земаља и стварању њихових одвојених држава 1918. године. Чињеница је да је ово засиједане одржано у репрезентативној згради Музеја Готовалда-у Прагу — говори колико је пажње поклоњено овој комисији, њеном расијавању и њеном раду.

Иако су процеси уједињења оба народа завршени истовремено 1918. године, различити су били њихови путеви. То је општи и недвосмислен закључак након свих поднесених саопштења. Било је укупно 18, по девет са сваке стране. Са југословенске стране поднесена су слиједећа саопштења:

— проф. др Зоран Лакић: Југословенски раднички покрет и уједињење 1918;

— проф. др Тома Крајачић, Грађанске политичке партије и Групе у БиХ према унутрашњем уређењу краљевине Срба, Хрвата и Словенаца;

— др Идриз Хаџибеговић — Став Социјал-демократске странке БиХ према унутрашњем уређењу краљевине СХС;

— др Блажо Ристовски — Односи Македонаца према уједињењу 1918; — др Орде Ивановски — Југословенски социјалисти и уједињење 1918;

— др Франце Кресал — Привредни оквир проблема социјалног осигурања у вријеме стварања Југославије 1918;

— др Драго Боровчанин — Паралела између новедецембарског акта 1918. и Видовданског устава 1921. године;

— др Нусрет Шехић — Народно вијеће СХС за БиХ и његова дјелатност;

— др Гантар Година — став социјалиста према Југословенској идеји након слома Аустроугарске.

Са Чехословенске стране реферати су третирали слиједећа питања: Трансформација чешких политичких странака и групација у доба стварања самосталне државе, Генезе ослободилачких концепција 1918. које су се одвијале под утицајем октобра 1917. године, стварање националне војне организације Чехословачке; чехословачко-југословенска сарадња у току I свјетског рата; промјене и континуитети у економици створених држава 1918. године; проблематика чехословакизма; проблеми њемачке мањине и стварање чехословачке републике; чешка унутрашња политика и идеје за стварање самосталне државе 1918. г.

И овај састанак чехословачких и југословенских историчара карактерисала је стваралачка атмосфера. Покренута су бројна питања, која су по својој природи врло сложена. У њиховом научном расвјетљавању учињен је даљи корак напријед. Иако је основна тема била општа, ипак су анализирана и нека посебна питања и истакнуте регионалне специфичности — на једној страни Чеха и Словака, а на другој страни — Словенаца и Македонаца.

Упоредена је идеја и мисао југословенства и чехословакизма и оцијенена њихова историјска улога у интеграционим процесима. Теорија о чехословакизму не признаје посебности чешког и словачког народа. Борба за јединствени језик подразумијевала је и борбу за јединствену чехословачку нацију. Истакнути борац за ову идеју Бенеш — увијек се казивао као чехословакиста, попут нашег Васа Чубриловића, који је на суђењу поводом сарајевског атентата — изјављивао да је по националности Србо-Хрват. Теорија о чехословакизму заговара тезу да су Чеси и Словаци два имена и племена једног народа, како се и код нас заговарала теза о троплеменом народу. У објашњавању овога феномена позиван је у помоћ Лењин који се залагао за зближавање, за сливање, па чак и за асимилацију малих народа — али никада путем силе.

Када се у оваквим ујединитељским процесима испољи хегемонистичка претензија било кога субјекта — то негативно изазива подозрење и бојазан малих народа, па и њихово противљење интеграционим процесима.

Иначе, у појединим саопштењима истакнуте су нити сарадње, како официјелне, тако исто и оне која је ишла изван тих оквира. Дотакнута су нека социјално-економска питања; која су, такође, била у интеграционој функцији.

Многа од наведених питања у саопштењима изазвала су врло полемичке тонове у дискусији. Тако је, на примјер, апострофиран став новије мађарске историографије да се Аустроугарска није распала због покрета окупаторских и угуњених народа, већ да је била укинута диктатом великих сила. До прије 10—15 година ова теза је била став појединих мађарских историчара а данас је прерасла у официјелни став мађарске историографије, што, свакако, намеће и другачији однос југословенске и чехословачке историјске науке.

У оквиру рада овог малог тима истраживача извршена је промоција новог — деветог Зборника радова са преходних састанака комисије. Закључено је да се слиједећи састанак одржи у Црној Гори и да буде тематски посвећен културно-политичким покретима у 19. вијеку и њиховим узајамним односима до 1918. године.

У цјелини узевши и овај састанак чехословачких и југословенских историчара је сасвим успио. Мали тим наших и чехословачких историчара пуних 20 година даје корисне доприносе у компаративном сагледавању и објашњењу, анализирању и оцјењивању — историјских процеса у којима је било доста заједничког. Народи Чехословачке и Југославије заједнички су стварали своју државу 1918. године. Заједнички су се борили и у последњем рату. Заједно су кренули у изградњу социјализма. Обавеза је историчара да и ове процесе изуче и научно обликују.